

บทบาทของจระเข้ในนิทานไทย

นางสาวพรรณราย ชาญหิรัญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๕๑
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF CROCODILE IN THAI TALES

Miss Phannarai Chanhiran

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

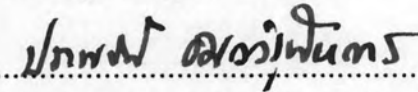
Copyright of Chulalongkorn University

510261

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
สาขาวิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

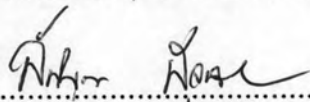
บทบาทของจระเข้ในนิทานไทย
นางสาวพรรณราย ชาญศิริบุญ
ภาษาไทย
รองศาสตราจารย์สุกัญญา สัจฉายา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

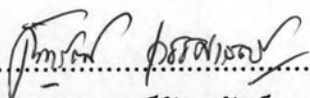

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์สุกัญญา สัจฉายา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์กัญญรัตน์ เวชศาสตร์)

พรรณราย ชาญหิรัญ : บทบาทของจระเข้ในนิทานไทย. (THE ROLE OF CROCODILE IN THAI TALES) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.สุกัญญา สุจนายา, ๒๑๕ หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและบทบาทของจระเข้ในนิทานไทย ผู้วิจัยรวบรวมนิทานไทยที่ปรากฏบทบาทของตัวละครจระเข้ทั้งสำนวนลายลักษณ์และสำนวนมุขปาฐะได้ทั้งสิ้น ๑๐๗ เรื่อง ซึ่งปรากฏตัวละครจระเข้ทั้งสิ้น ๑๕๒ ตัว

ผลการศึกษาพบว่าตัวละครจระเข้ปรากฏในนิทานไทย ๙ ประเภท ได้แก่ ดำนาน ปรัมปรา นิทานศาสนา นิทานคติ นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิต นิทานประจำถิ่น นิทานอธิบาย เหตุ นิทานสัตว์ และมุขตลกและเรื่องไม้ ตัวละครจระเข้ที่ปรากฏในนิทานไทยแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะตามธรรมชาติ และตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติ ตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะตามธรรมชาติจะมีลักษณะทางกายภาพเหมือนจระเข้ในธรรมชาติ และมักมีลักษณะนิสัยที่ร้าย ส่วนตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติจะมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างไปจากจระเข้ในธรรมชาติ ๓ ประเภท คือ รูปร่างหน้าตา กำเนิด และอำนาจวิเศษ ตัวละครจระเข้ที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติมักมีลักษณะนิสัยที่ดี

ตัวละครจระเข้ในนิทานไทยแบ่งตามบทบาทในเรื่องได้ทั้งสิ้น ๔ ประเภท คือ ตัวเอก ตัวปฏิบัติกร ผู้ช่วย และตัวประกอบ ตัวละครจระเข้ทั้ง ๔ ประเภทแสดงบทบาทในการเป็นผู้ทำลาย ผู้คุ้มครอง ผู้ช่วยเหลือตัวเอก ผู้เป็นพาหนะ ผู้สืบทอดประเพณี และผู้อบรมสั่งสอน ผู้วิจัยพบว่าตัวละครจระเข้ในนิทานไทยมักมีบทบาทเป็นผู้ทำลายและผู้คุ้มครองมากที่สุด ซึ่งเป็นบทบาทที่ตรงข้ามกันแต่มีสาเหตุมาจากความหวาดกลัวจระเข้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้นิทานไทยยังทำให้จระเข้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างน้อย ๒ ประเภท คือ เป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่หวงสมบัติและตระหนี่ในทาน

ภาควิชา ภาษาไทย.....
สาขาวิชา ภาษาไทย.....
ปีการศึกษา ๒๕๕๑.....

ลายมือชื่อนิสิต พรรณราย ชาญหิรัญ.....
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก (Nilwan Kiatan).....
/ - /

498 01689 22 : MAJOR THAI

KEYWORDS : ROLE / CROCODILE / THAI TALES

PHANNARAI CHANHIRAN : THE ROLE OF CROCODILE IN THAI TALES.

ADVISOR : ASSOC. PROF. SUKANYA SUJACHAYA, 215 pp.

This thesis aims to study the characteristic and the role of crocodile in Thai tales. The researcher collected 107 stories from oral and literary versions, which are 152 crocodiles.

It is found that the crocodile characters appear in 9 forms of Thai tales which are myth, religious tale, fable, fairy tale, novella, legend, explanatory tale, animal tale, and Jest. The crocodile characters are either natural crocodiles or supernatural ones. The natural crocodiles have all external appearances like the ordinary ones and are always bad characters. On the other hand, the supernatural crocodiles have external appearances, births and magic powers that are different from those of the ordinary crocodiles. The supernatural crocodiles in Thai tales are always good characters.

The crocodile character in Thai tales must be categorized in one of the four groups which are a protagonist, an antagonist, a helper, and a supporting character. Crocodile characters have 6 roles that are a destroyer, a protector, a protagonist helper, a carrier, a traditional bearer, and an instructor. It is found that the crocodile characters always be a destroyer and a protector, that are opposite roles but cause from a crocodile's fear too. Thai tales make at least 2 symbols of crocodile that are a symbol of the sacred animal and a symbol of the stingy person who never give charity.

Department : Thai
 Field of Study : Thai
 Academic Year : 2008

Student's Signature : Phannarai Chanhiran
 Advisor's Signature : Sukanya Sujachaya

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์สุกัญญา
สุจฉายา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งสละเวลาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ และตรวจ
แก้ไขข้อบกพร่องเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษลิขิต อาจารย์ ดร. อนันต์
เหล่าเลิศวรกุล และรองศาสตราจารย์กัญญรัตน์ เวชชศาสตร์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่
กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการวิจัย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุก
ท่านที่ถ่ายทอดความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทยให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดาและมารดาที่เป็นผู้สนับสนุนด้านการศึกษาของบุตร
เสมอมา ทั้งยังให้คำแนะนำและเป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาในการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต

ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๑ จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๕
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๐
๑.๗ นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๑๐
๑.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑
๒ นิทานไทยที่ปรากฏบทบาทของตัวละครระเข้.....	๑๗
๒.๑ ดำเนินการปรัมปรา.....	๑๗
๒.๒ นิทานศาสนา.....	๒๐
๒.๓ นิทานคติ.....	๒๔
๒.๔ นิทานมหัศจรรย์.....	๒๖
๒.๕ นิทานชีวิต.....	๒๙
๒.๖ นิทานประจำถิ่น.....	๓๔
๒.๗ นิทานอธิบายเหตุ.....	๔๙

บทที่	หน้า
๒.๘ นิทานสัตว์.....	๕๕
๒.๙ มุขตลกและเรื่องไม่.....	๕๗
๓ ลักษณะของตัวละครระแซ้ที่ปรากฏในนิทานไทย.....	๖๐
๓.๑ ลักษณะของตัวละครระแซ้.....	๖๐
๓.๑.๑ ลักษณะของตัวละครที่มีลักษณะตามธรรมชาติ.....	๖๐
ก. ลักษณะทางกายภาพ.....	๖๐
ข. ลักษณะนิสัย.....	๖๑
๓.๑.๒ ลักษณะของตัวละครระแซ้ที่มีลักษณะเหนือธรรมชาติ.....	๖๗
ก. ลักษณะทางกายภาพ.....	๖๘
ข. ลักษณะนิสัย.....	๗๓
๓.๒ ลักษณะของตัวละครระแซ้: ความสัมพันธ์กับประเภทของนิทานไทย.....	๘๔
๓.๓ ลักษณะของตัวละครระแซ้: ความสัมพันธ์กับลักษณะของการถ่ายทอดนิทาน.....	๘๖
๔ บทบาทของตัวละครระแซ้ที่ปรากฏในนิทานไทย.....	๘๘
๔.๑ บทบาทของตัวละครระแซ้.....	๘๘
๔.๑.๑ บทบาทของตัวละครระแซ้ที่เป็นตัวเอก.....	๘๘
๔.๑.๑.๑ ผู้ทำลาย.....	๘๘
๔.๑.๑.๒ ผู้คุ้มครอง.....	๙๑
๔.๑.๑.๓ ผู้เป็นพาหนะ.....	๙๒
๔.๑.๑.๔ ผู้สืบทอดประเพณี.....	๙๓
๔.๑.๒ บทบาทของตัวละครระแซ้ที่เป็นตัวปฏิบัติ.....	๙๔
๔.๑.๒.๑ ผู้ทำลาย.....	๙๔
๔.๑.๒.๒ ผู้คุ้มครอง.....	๙๖
๔.๑.๒.๓ ผู้ช่วยเหลือตัวเอก.....	๙๗

บทที่

หน้า

๔.๑.๓ บทบาทของตัวละครจระเข้ที่เป็นผู้ช่วย.....	๙๗
๔.๑.๓.๑ ผู้ช่วยเหลือตัวเอก.....	๙๗
๔.๑.๓.๒ ผู้คุมครอง.....	๙๘
๔.๑.๓.๓ ผู้เป็นพาหนะ.....	๙๙
๔.๑.๓.๔ ผู้ทำลาย.....	๙๙
๔.๑.๔ บทบาทของตัวละครจระเข้ที่เป็นตัวประกอบ.....	๑๐๐
๔.๑.๔.๑ ผู้ทำลาย.....	๑๐๐
๔.๑.๔.๒ ผู้ช่วยเหลือตัวเอก.....	๑๐๓
๔.๑.๔.๓ ผู้คุมครอง.....	๑๐๔
๔.๑.๔.๔ ผู้บรมสั่งสอน.....	๑๐๔
๔.๒ จระเข้ในนิทานไทยกับบทบาทในการเป็นผู้ทำลายและผู้คุมครอง.....	๑๐๖
๔.๓ บทบาทของจระเข้ในนิทานไทยทำให้จระเข้กลายเป็นสัญลักษณ์.....	๑๐๘
๔.๓.๑. จระเข้เป็นสัญลักษณ์ของสัตว์ศักดิ์สิทธิ์.....	๑๐๘
๔.๓.๒. จระเข้เป็นสัญลักษณ์ของผู้หวงสมบัติและตระหนี่ในทาน.....	๑๑๑
๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	๑๑๓
รายการอ้างอิง.....	๑๑๖
บรรณานุกรม.....	๑๒๔
ภาคผนวก	๑๒๗
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	๒๑๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	การถ่ายทอดนิทานและลักษณะของตัวละครระเข้ในนิทานไทย ประเภทต่างๆ	๑๙๐
๒	ลักษณะนิสัยของตัวละครระเข้ในนิทานไทยประเภทต่างๆ	๑๙๗
๓	บทบาทของตัวละครระเข้ในนิทานไทยประเภทต่างๆ.....	๒๐๖